

## SIARTER CYMUNED AR Y CYD

### Partneriaid y Siarter

Cyngor Sir Ynys Môn  
a Chynghorau Cymuned a Thref Ynys Môn

### Cyflwyniad

Mae Cynghorau Tref a Chymuned Ynys Môn a Chyngor Sir Ynys Môn wedi cytuno i gyhoeddi siarter sy'n nodi sut y bwriadwn gydweithio er budd cymunedau lleol tra'n cydnabod ein priod gyfrifoldebau fel cyrff statudol ymreolaethol a etholwyd yn ddemocrataidd.

Cynlluniwyd y siarter i adeiladu ar yr arferion da presennol ac i gynnwys y cyd-egwyddorion canlynol: bod yn agored, parchu barn ein gilydd, bod yn onest, a'n blaenoriaeth gyffredin o ganolbwyntio ar y dinesydd. Mae'r siarter hon yn seiliedig ar bartneriaeth gyfartal ac nid yw'n drefniant o'r brig i'r bôn.

### Cydnabyddiaeth

Derbyniwn ddilysrwydd a manteision gweithio mewn partneriaeth, er yn cydnabod ac yn parchu rolau ein gilydd yr un pryd. Anelwn at gydweithio fel partneriaeth gyfartal yn hytrach nag mewn haenau.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn cydnabod ac yn sylweddoli bod Cynghorau Tref a Chymuned wrth wraidd llywodraeth leol. Yn eu rôl fel cyrff sy'n atebol yn ddemocrataidd, mae Cynghorau Tref a Chymuned yn cynnig modd o ymgysylltu gyda phobl leol, datganoli'r modd y darperir rhai gwasanaethau ac adfywio cymunedau lleol.	Yn cydnabod pwysigrwydd strategol y Cyngor Sir ynghyd ag arbedion maint a dosbarthiad cyfartal rhai gwasanaethau y gallant eu cyflawni.
Yn cydnabod a pharchu'r amrywiaeth o Gynghorau Tref a Chymuned, a'r ffaith fod eu hanghenion a lefel eu cyfrifoldeb yn amrywio yn ôl eu maint.	Yn cydnabod bod cynghorau tref a chymuned yn hunanlywodraethol.

### Llywodraethu Lleol

Nodwn yn glir yr hyn a ddisgwyliwn oddi wrth ein gilydd er mwyn hwyluso perthynas weithio ddiraffferth. Yn hyn o beth, diffiniwn y ffordd y byddwn yn rhyngweithio â'n gilydd. Byddwn yn glir o ran rôl cynghorwyr ar bob lefel yn y berthynas ac o ran arweinyddiaeth gymunedol.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn ymrwymo i gynnal o leiaf tri cyfarfod cyswllt pob blwyddyn gyda chynrychiolwyr pob Cyngor Tref a Chymuned sy'n dymuno cymryd rhan. Bydd manylion rhaglenu'r cyfarfodydd ar gael ar wefan y Cyngor.	Yn cyfrannu at agenda cyfarfodydd cyswllt a chyfrannu'n rhagweithiol o ran presenoldeb a thrafodaethau.
Yn penodi aelod o staff a enwebwyd yn swyddog cyswllt rhwng y Cyngor a'r Cynghorau Tref a Chymuned.	Yn cysylltu â'r swyddog a enwebwyd ynghylch y materion y cytunwyd arnynt a rhoi gwybod iddynt am unrhyw anawsterau a wynebir.
Yn sicrhau bod y trefniadau yn eu lle i rannu gwybodaeth gyda Chynghorau Tref a Chymuned ar ddogfennau strategol allweddol ac ar waith y partneriaethau lleol allweddol.	Yn darparu atborth i'r Cyngor Sir ar faterion allweddol ac ymateb i ymgynghoriadau penodol mewn modd amserol a phriodol.
Bydd cynghorwyr/swyddogion yn mynychu cyfarfodydd Cynghorau Tref a Chymuned os tybir bod hynny'n briodol.	Yn gwahodd cynghorwyr/swyddogion y Cyngor Sir i gyfarfodydd er mwyn trafod materion perthnasol, os yn briodol
Yn gweinyddu etholiadau Cynghorau Tref a Chymuned.	Yn nodi'r angen am etholiadau mewn modd amserol.

## Ymgynghori

Gwerthfawrogwn bwysigrwydd ymgynghori ystyrion a nodwn fod ymrwymiad gwirioneddol gan bob parti i ymgynghori ar faterion sy'n bwysig i ni i gyd. Byddwn yn cytuno ar weithdrefnau a phrosesau clir, penodol, wedi'u hamseru, ar gyfer ymgynghori.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn anelu at roi cyfle i Gynghorau Tref a Chymuned wneud sylwadau cyn gwneud penderfyniad sy'n effeithio ar y gymuned leol yn sylweddol ac yn benodol.	Yn ymateb i gyfleoedd ymgynghori mewn modd amserol,
Yn paratoi calendr blynyddol o ddigwyddiadau ymgynghori a raglennir ar gyfer Cynghorau Tref a Chymuned.	Yn rhoi manylion i'r Cyngor Sir ynghylch dyddiadau ac amllder eu cyfarfodydd.
Yn rhyddhau drwy ddulliau electronig neu ar ffurf copi caled os derbynnir cais am hynny, gopi o ddyddiadur y cyfarfodydd cyhoeddus a rhyddhau copïau o bapurau'r rhaglenni cyhoeddus ar wefan y Cyngor cyn gynted ag sy'n bosibl.	Yn gwneud defnydd llawn o'r papurau sydd ar gael ar eu cyfer i wneud penderfyniadau ystyrion yn lleol.
Bydd Swyddogion y Cyngor Sir yn bresennol mewn cyfarfodydd	Yn rhoi cyfle i Gynghorwyr Sir a Swyddogion i siarad mewn cyfarfodydd

gyda Chynghorau Tref a Chymuned os yw'r ddwy ochr yn cytuno bod hynny'n briodol ac ar amser y cytunwyd arno gan y ddwy ochr i drafod materion sydd o ddiddordeb cyffredin pan ofynnir iddynt wneud hynny a phan roddir digon o rybudd.	Cynghorau Tref a Chymuned ar faterion sydd o ddiddordeb cyffredin.
Yn annog pwyllgorau sgrwtini i gysylltu â Chynghorau Tref a Chymuned ar faterion lleol perthnasol.	Yn ymateb i geisiadau i roi barn i bwyllgorau sgrwtini.

### Gwybodaeth a Chyfathrebu

Gwerthfawrogwn yr angen am wybodaeth a phroses gyfathrebu amserol, glir a pherthnasol o ran meithrin cydberthnasau da a gwell cydweithio er budd pobl leol.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn rhoi rhestr o enwau cyswllt, pan fo'n bosibl, rhifau ffôn a chyfeiriadau e-bost ar gyfer ymholiadau yn ymwneud â materion gweithredol i Gynghorau Tref a Chymuned.	Yn defnyddio'r pwyntiau cyswllt a baratowyd.
Yn paratoi bwletin yn achlysurol i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Cynghorau Tref a Chymuned ar y prif ddatblygiadau yn y Cyngor Sir.	Bydd y Clerc yn sicrhau bod yr holl gynghorwyr cymuned yn gallu cael gafael ar y wybodaeth.
Yn cyfathrebu drwy sicrhau bod aelodau a swyddogion Cynghorau Tref a Chymuned yn gallu cael gafael ar yr holl ddogfennau cyhoeddus, fel arfer drwy'r wefan.	Yn sicrhau bod pob Cynghorydd Tref a Chymuned yn gallu cael gafael ar y dogfennau priodol.
Yn hyrwyddo trefniadau cyswllt ar gyfer y Cynghorau Tref a Chymuned ar wefan y Cyngor.	Yn darparu manylion cyswllt ar gyfer pob Cyngor Tref a Chymuned.

### Cydweithio ac ymgysylltu

Yn ôl y Siarter ystyr 'Partneriaeth' yw cydweithio tuag at gyfres gyffredin o nodau, sy'n seiliedig ar gydraddoldeb o ran perchenogaeth, gwneud penderfyniadau a chydabod cyfraniad hynod pob parti. Cydnabyddir bod partneriaeth gyfartal ac effeithiol yn arwain at fanteision a chyfrifoldebau i bawb dan sylw. Mae'n rhaid i lywodraeth leol ar y ddwy haen gydweithio i hyrwyddo lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol ein hardal. Os yw gwneud pethau'n wahanol yn cyflawni gwell gwasanaeth, byddwn yn ystyried o ddifrif y dulliau hynny o weithredu.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn rhoi cyfleoedd i glerc Cod Cynghorau	Yn annog clercod i gyfranogi drwy

Tref a Chymuned gyfarfod i drafod pryderon cyffredin a datrys materion.	gyfleoedd i rwydweithio a rhannu pryderon cyffredin.
Yn hyrwyddo cyfleoedd i weithio gyda'r Cynghorau Tref a Chymuned drwy'r Model Ardal i gyfathrebu ac ymgynghori gyda phobl a chymunedau lleol.	Yn cefnogi'r dull Model Ardal o gyfathrebu gyda phobl a chymunedau lleol.

### Cynllunio'r Defnydd o Dir

Mae Cynghorau Tref a Chymuned yn adnabod ac yn deall eu hardal leol a rhaid iddynt allu gwneud sylwadau ar faterion cynllunio mewn ffordd effeithiol. Gall y Cyngor Sir gymryd trosolwg o anghenion yr ardal leol gyfan a gwneud penderfyniadau, gan ystyried safbwyntiau lleol.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn cynnal ei ddyletswydd statudol i ymgynghori â Chynghorau Tref a Chymuned ar bob cais cynllunio yn eu cymunedau	Yn rhoi ymatebion priodol i'r Cyngor Sir o fewn cyfnod ymgynghori o 21 diwrnod a chydabod y paramedrau y mynir arnynt gan gyfraith cynllunio a'r polisïau cynllunio y cytunwyd arnynt.  Yn gwneud defnydd o'r hyfforddiant a gynigir gan 'Planning Aid' ar reoli datblygiad a materion polisi.
Yn parhau i: <ul style="list-style-type: none"> <li>sicrhau fod Cynghorau Tref a Chymuned yn cael copïau o benderfyniadau a wnaed ar geisiadau perthnasol i'w hardaloedd (mewn modd amserol)</li> <li>anfon copïau o adroddiadau Pwyllgor neu adroddiadau dirprwyedig pan fydd penderfyniadau'n cael eu gwneud ar geisiadau a'r rheiny'n wahanol i argymhelliad Cyngor Tref neu Gymuned</li> </ul>	Yn cynnal dull gwrthrychol a phroffesiynol bob amser mewn perthynas â cheisiadau cynllunio.
Yn rhoi i Gynghorau Tref a Chymuned wybodaeth ynghylch cyfarfodydd y pwyllgor cynllunio drwy ddulliau electronig neu ddulliau eraill i sicrhau eu bod yn cael y cyfle i siarad yn y cyfarfod.	Cynghorwyr i achub ar y cyfle i fod yn bresennol mewn cyfarfodydd o'r pwyllgor cynllunio.
Yn parhau i gyfathrebu gyda Chynghorau Tref a Chymuned naill ai'n electronig neu ar bapur.	Yn ceisio symud i ffordd o ohebiaeth papur i systemau electronig er mwyn adlewyrchu systemau di-bapur y Gwasanaeth Cynllunio.
Yn parhau i ymgysylltu gyda Chynghorau Tref a Chymuned drwy Fforwm Cynllunio Ynys Môn. Bydd hyn yn cynnwys	Yn parhau i arwain (Cadeirydd ac eitemau ar y rhaglen) Grŵp Ffocws Cynghorau Tref a Chymuned Ynys Môn.

sesiynau briffio/hyfforddiant ar faterion perthnasol.	
---	--

## Moeseq

Byddwn yn darparu gwasanaeth moeseqol i bobl leol, gan ddilyn y safonau priodol a'r Codau Ymddygiad.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn darparu hyfforddiant ar y Côt Ymddygiad yn unol â'r ddyletswydd statudol.	Bydd Cynghorwyr Tref a Chymuned yn cadw at y Côt Ymddygiad. Ni fyddant yn gwneud cwynion blinderus o dan y Côt.
Yn sicrhau bod cynrychiolydd o'r Cynghorau Tref a Chymuned yn cael ei ddewis/benodi i wasanaethu ar Banel Penodi y Pwyllgor Safonau.	Yn dewis/penodi cynrychiolydd i wasanaethu ar Banel Penodi y Pwyllgor Safonau.
Yn sicrhau bod cynrychiolwyr o'r Cynghorau Tref a Chymuned yn cael eu penodi i wasanaethu ar y Pwyllgor Safonau.	Yn darparu enwebiadau ar gyfer cynrychiolwyr y Cynghorau Tref a Chymuned i wasanaethu ar y Pwyllgor Safonau pan fydd swydd wag yn codi.

## Trefniadau ariannol

Mae'r Cyngor Sir a'r Cynghorau Tref a Chymuned yn cydnabod yr angen am eglurder a thryloywder o ran trefniadau ariannol. Wrth ddatblygu a gweithredu trefniadau ariannol, caiff blaenoriaethau cenedlaethol a lleol perthnasol eu hystyried.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Wrth bennu'r dreth gyngor ar gyfer yr ardal, bydd y Cyngor Sir yn ystyried y gwasanaethau a ddarperir gan y Cynghorau Tref a Chymuned yn ei ardal, a'r broses o'u hariannu. Nod hyn fydd osgoi treth ddwbl.	Wrth bennu'r praesept blynyddol, bydd Cynghorau Tref a Chymuned yn ystyried cynlluniau'r Cyngor Sir o ran darparu gwasanaethau ar gyfer y flwyddyn i ddod ac yn cydymffurfio gyda'r amserlenni perthnasol i ddychwelyd gwybodaeth i'r Cyngor Sir.

## Dirprwyo cyfrifoldebau am ddarparu gwasanaethau

Dylid darparu gwasanaethau yn y ffordd fwyaf effeithiol, gan ystyried gwerth am arian a gwerth ychwanegol i bobl leol.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn ystyried pob achos a gyflwynir gyda dadl resymol dros ddirprwyo'r broses o ddarparu gwasanaethau i Gynghorau	Yn cydnabod bod rhai achosion lle nad yw'n briodol nac yn ddymunol i'r Cyngor Sir ddirprwyo'r broses o

Tref a Chymuned. Bydd yn seilio ei ystyriaeth yn bennaf ar wella'r broses o ddarparu gwasanaethau i ddinasyddion tra'n sicrhau bod gwerth am arian yn cael ei gynnal neu ei wella.	ddarparu gwasanaethau.
Pan na fydd yn briodol nac yn ddymunol i ddirprwyo'r broses o ddarparu gwasanaethau, bydd y Cyngor Sir yn ceisio ffyrdd o ddefnyddio gwybodaeth leol gan gymunedau i wella'r broses o ddarparu gwasanaethau er mwyn diwallu anghenion dinasyddion yn well.	Yn ymgysylltu â'r dinasyddion yn y cymunedau a wasanaethir ganddynt i ddeall eu hanghenion yn well ac i gyfleu'r anghenion hyn mewn modd cydlynol ac adeiladol i'r Cyngor Sir, er mwyn eu cymryd i ystyriaeth wrth gynllunio a darparu gwasanaethau.

### Cynllun Integredig Sengl

Rydym yn cydnabod pwysigrwydd strategol y Cynllun Integredig Sengl. *(Erbyn Ebrill 2013, bydd angen integreiddio'r holl gynlluniau statudol allweddol i Gynllun Integredig Sengl. Bydd y Cynllun hwn yn adeiladu ar ac yn disodli'r Cynllun Plant a Phobl Ifanc, y Strategaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles, y Cynllun Partneriaeth Diogelwch Cymunedol a'r Strategaeth Gymunedol.)* At hynny, rydym yn cydnabod mai'r unig ffordd o wneud y Cynllun Integredig Sengl yn un hollol effeithiol yw drwy sicrhau ei fod yn cael ei fwydo gan brofiadau sy'n deillio o'n cymunedau.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn cynnwys Cynghorau Tref a Chymuned yn y broses o greu a gweithredu'r Cynllun Integredig Sengl.	Yn ymateb yn egniol a llawn i'r ymgynghori ar y Cynllun Integredig Sengl a chymryd rhan yn y gwaith o fonitro'r Cynllun ar lefel bartneriaethol.

### Etholiadau Lleol

Etholiadau teg ac agored yw conglfaen democratiaeth leol. Byddwn yn sicrhau bod etholiadau yn cael eu hymladd mewn ffordd rydd a theg, ac yn annog pobl leol i chwarae rhan mewn democratiaeth leol.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn cynnwys Cynghorau Tref a Chymuned yn y broses o gynllunio etholiadau lleol.	Yn annog aelodau'r gymuned leol i gymryd rhan mewn etholiadau lleol.
Yn cynnwys Cynghorau Tref a Chymuned mewn unrhyw ymgyrch i godi ymwybyddiaeth neu ymgyrch gyhoeddusrwydd er mwyn annog enwebiadau ar gyfer ymgeiswyr mewn etholiadau lleol.	Yn sicrhau yr hysbysebiri swyddi gwag ar Gynghorau Tref a Chymuned yn eang er mwyn sicrhau'r gynrychiolaeth fwyaf posibl gan y gymuned.
Yn helpu i hysbysebu etholiadau lleol sydd ar fin cael eu cynnal ar ran	Yn hwyluso cyfranogiad y cyhoedd ymhob un o gyfarfodydd perthnasol y

Cynghorau Tref a Chymuned.	cyngor a'i bwyllgorau i annog cyfranogiad cymunedau.
----------------------------	--

### **Cynllun Gweithredu**

Cefnogir y Siarter hon gan y broses o ddatblygu Cynllun Gweithredu. Caiff y Cynllun Gweithredu ei ddatblygu ar y cyd a bydd yn rhoi cyfrifoldebau i bob partner. Caiff amserlen ei llunio ar gyfer pob cam gweithredu. Adolygir y Siarter bob blwyddyn.

<b>Cyngor Sir Ynys Môn</b>	<b>Cynghorau Tref a Chymuned</b>
Yn enwebu swyddog i arwain y gwaith o ddatblygu a monitro'r Cynllun Gweithredu.	Yn cytuno gyda'u gilydd ar flaenoriaethau i'w cynnwys yn y Cynllun Gweithredu.
Yn cyfrannu at ddatblygu a chyflawni'r Siarter a'r Cynllun Gweithredu.	Yn cyfrannu'n at ddatblygu a chyflawni'r Siarter a'r Cynllun Gweithredu.

### **Casgliad**

Mae Cynghorau Tref a Chymuned Ynys Môn a Chyngor Sir Ynys Môn yn ymrwmo i egwyddorion a datganiadau'r siarter, er budd pobl leol.